

ТӨВ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

ТӨСВИЙН ШУУД ЗАХИРАГЧ

АУДИТЫН КОД: ТӨА-2024/160/НА-СТА-ТШЗ

ТӨВ АЙМГИЙН БАЯНЖАРГАЛАН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗРЫН 2023 ОНЫ САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН
ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Зуунмод 2024 он

Аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудитор Ц.Хишигжаргал

Утас: 70272582 Цахим хаяг: khishigjargalts@audit.gov.mn

Аудитын менежер О.Амаржаргал

Утас: 70273463 Цахим хаяг: amarjargalo@audit.gov.mn

Аудитор: Б.Адъяасүрэн

Утас: 70273204 Цахим хаяг: adiyasuren@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг
дараах хаягаар авна уу. Цахим хаяг: www.open.audit.mn

1.ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	Error! Bookmark not defined.
3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА	10
4. АУДИТЫН ТАЙЛАН	14
4.1 Ерөнхий зүйл	14
4.2 Материаллаг байдал.....	14
4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт.....	14
4.4 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал	14
4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт	15
4.5 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт.....	15
4.5.1 Завсрын аудитын талаар	15
4.6 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал	15
5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ	16
5.1 Залруулсан алдаа	16
5.2 Албан шаардлага	Error! Bookmark not defined.
5.3 Зөвлөмж	17
АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ	18

Товчилсон үгийн жагсаалт

УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
ТӨБЗГ	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар
УБЕГ	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар

**ТӨВ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

41100, Төв аймаг, Зуунмод сум
Утас: 70272582, Цахим шуудан: tuv@audit.gov.mn
Цахим хаяг: www.audit.mn

2024.02.25 № 01/40
танай _____-ны № _____-т

ТӨВ АЙМГИЙН БАЯНЖАРГАЛАН СУМЫН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ДАРГА Б.ЦЭРЭННАДМИД ТАНАА

Хязгаарлалтай дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасны дагуу Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Дүгнэлтийн үндэслэл хэсэгт дурдсан буруу илэрхийлэл нь материаллаг боловч өргөн тархаагүй гэж үзсэн бөгөөд санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөг эс тооцвол Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, аудит хийгдэх байгууллагаас хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь эд хөрөнгийн тооллого хийж гүйцэтгэх ажлын хэсэг байгуулсан боловч эд хөрөнгийн тооллогыг хугацаанд нь хийж гүйцэтгээгүй байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1, 20 дугаар зүйлийн 20.2.6, Сангийн сайдын 2017 оны 347 тоот тушаалын 3-д заасныг болон санхүүгийн тайлангийн аудитын “Эрх ба үүрэг”, “Иж бүрэн байх”, “Оршин байх”, “Тасалбар болголт” гэсэн батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байна.

Асуудлыг онцолсон хэсэг

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын 100 жилийн ой 2023 онд тохиож тэгш ойгоо тэмдэглэн өнгөрүүлсэн ба малчдын зөвлөгөөн, Төрийн албан хаагчдын зөвлөгөөн зохион байгуулж төрийн албан хаагчдыг архив, албан хэрэг хөтлөлтийн талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх сургалтад хамруулсан байна.

Аудитын гол асуудал

Аудитыг гүйцэтгэхэд аудитын хамрах хүрээний хязгаарлалт хийх шаардлагагүй болон хангалттай, зохистой нотолгоог олж авах боломжгүй нөхцөл үүсээгүй тул бидний олж авсан нотолгоо нь аудитын дүгнэлтийн суурь болоход хүрэлцээтэй, зохистой гэж үзлээ.

Тайлант онд төсвийн хөрөнгөөр 22,075.8 мянган төгрөгийн хөрөнгө бэлтгэж, орон нутгийн хөгжлийн сан болон бусад эх үүсвэрээр 200,511.8 мянган төгрөгийн хөрөнгө үнэ төлбөргүй хүлээн авч, санхүүгийн тайланд тусган тайлагнасан байна

Бусад асуудлын хэсэг

Аудитыг гүйцэтгэхэд аудитын хамрах хүрээний хязгаарлалт хийх шаардлагагүй болон хангалттай, зохистой нотолгоог олж авах боломжгүй нөхцөл үүсээгүй тул бидний олж авсан нотолгоо нь аудитын дүгнэлтийн суурь болоход хүрэлцээтэй, зохистой гэж үзлээ. Тус санхүүгийн тайланд толилуулаагүй, тодруулаагүй асуудал байхгүй болно

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт нь дээд түвшнийх боловч үнэмлэхүй түвшний баталгаажуулалт биш бөгөөд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүх материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гарах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ц.ХИШИГЖАРГАЛ

2.АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн байдлын тайлан

/төгрөгөөр/

Дансны код	Балансын үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	144,783,388.4	245,585,980.4
33	АВЛАГА	2,300,000.0	7,293,700.0
335	Бусад авлага	2,300,000.0	7,293,700.0
3351	Байгууллагаас авах авлага	200,000.0	200,000.0
3352	Хувь хүмүүсээс авах авлага	2,100,000.0	7,093,700.0
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	142,483,388.4	238,292,280.4
354	Хангамжийн материал	140,613,388.4	236,422,280.4
35410	Бичиг хэргийн материал	2,643,050.0	39,264,050.0
35420	Аж ахуйн материал	17,032,396.0	44,054,546.0
35430	Сэлбэг хэрэгсэл	114,268,226.0	114,268,226.0
35440	Түлш, шатах тослох материал	0.0	1,184,250.0
35470	Бусад хангамжийн материал	6,669,716.4	37,651,208.4
35600	Мал амьтад	1,870,000.0	1,870,000.0
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	1,036,614,006.6	1,120,709,227.3
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	1,036,614,006.6	1,120,709,227.3
392	Биет хөрөнгө	952,112,006.6	1,033,607,227.3
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	1,294,876,984.1	1,470,388,818.1
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-438,596,769.4	-547,927,570.9
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	154,677,345.0	74,817,945.0
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-90,918,254.7	-29,145,673.0
39205	Машин тоног төхөөрөмж (компьютер)	71,238,217.6	93,461,717.6
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-46,684,262.1	-61,561,880.5
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	22,878,371.2	50,231,371.2
39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-15,359,625.1	-23,264,444.7
39214	Бусад үндсэн хөрөнгө	0.0	7,800,000.0
39215	Хуримтлагдсан элэгдэл	0.0	-1,193,055.5
393	Биет бус хөрөнгө	84,502,000.0	87,102,000.0
39301	Програм хангамж	1,080,000.0	4,080,000.0
39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-600,000.0	-1,000,000.0
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	84,022,000.0	84,022,000.0
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	1,181,397,395.0	1,366,295,207.7
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	400,000.0	400,000.0
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	400,000.0	400,000.0
413	Өглөг	400,000.0	400,000.0
41320	Бараа үйлчилгээний зардлын өглөг	400,000.0	400,000.0
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	1,180,997,395.0	1,365,895,207.6
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	1,180,997,395.0	1,365,895,207.6
511	Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	719,419,322.5	719,419,322.5
51101	Өмч: - төрийн	719,419,322.5	719,419,322.5
512	Хуримтлагдсан үр дүн	231,021,897.3	415,919,709.9
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	11,030,071.8	231,021,897.3
51220	Тайлант үеийн үр дүн	219,991,825.5	184,897,812.6
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	230,556,175.2	230,556,175.2
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	1,181,397,395.0	1,366,295,207.6

2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

/төгрөгөөр/

Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	Тайлант оны гүйцэтгэл
1	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	744,756,338.2	997,739,380.6
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	335,369,771.0	385,184,654.0
120	Нийтлэг татварын бус орлого	335,369,771.0	385,184,654.0
120017	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого- Үндсэн хөрөнгө	227,551,145.0	228,811,834.0
120018	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого- Бараа материал	107,818,626.0	156,372,820.0
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	409,386,567.2	612,554,726.6
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	50,858,488.6	80,137,226.6
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	6,027,611.0	40,717,913.0

131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	44,830,877.6	39,419,313.6
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	358,528,078.5	532,417,500.0
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	358,528,078.5	532,417,500.0
2	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	528,064,512.7	806,924,901.0
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	528,064,512.7	806,924,901.0
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	491,107,495.0	788,953,512.1
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	196,548,047.3	397,147,314.1
210101	Үндсэн цалин	153,550,216.8	287,931,298.9
210102	Нэмэгдэл	32,688,021.8	98,316,251.2
210104	Урамшуулал	10,309,808.7	10,899,764.0
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	26,849,871.2	46,304,630.3
210201	Тэтгэврийн даатгал	19,232,871.2	33,593,840.5
210202	Тэтгэмжийн даатгал	1,904,800.0	2,903,229.9
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	1,522,700.0	2,936,028.7
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	381,000.0	576,795.5
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	3,808,500.0	6,294,735.7
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	34,770,784.0	37,476,393.6
210301	Гэрэл, цахилгаан	3,905,048.0	3,103,921.6
210302	Түлш, халаалт	27,383,163.0	34,372,472.0
210303	Цэвэр, бохир ус	3,482,573.0	0.0
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	39,555,299.0	94,125,467.5
210401	Бичиг хэрэг	4,793,500.0	6,083,300.0
210402	Тээвэр, шатахуун	18,341,975.0	23,363,981.5
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	7,200.0	63,500.0
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,547,600.0	1,253,200.0
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	13,865,024.0	63,344,670.0
210408	Бараа материал акталсны зардал	0.0	16,816.0
2105	Нормативт зардал	7,350,750.0	25,660,908.3
210502	Хоол, хүнс	7,350,750.0	25,660,908.3
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	0.0	1,601,000.0
210604	Урсгал засвар	0.0	1,601,000.0
2107	Томилолт, зочны зардал	4,789,200.0	5,499,700.0
210702	Дотоод албан томилолт	4,789,200.0	5,499,700.0
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	38,630,016.0	5,345,000.0
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	37,556,700.0	4,625,000.0
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	500,000.0	0.0
210803	Даатгалын үйлчилгээ	200,000.0	200,000.0
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	373,316.0	300,000.0
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	0.0	220,000.0
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	142,613,527.5	175,793,098.3
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	28,356,706.6	14,916,652.0
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	114,256,820.9	160,876,446.3
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	36,957,017.6	17,971,388.9
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	24,928,513.0	1,510,000.0
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	1,000,000.0	0.0
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	23,792,100.0	0.0
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	136,413.0	1,510,000.0
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	9,412,407.3	16,461,388.9
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	9,412,407.3	16,461,388.9
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	2,616,097.3	0.0
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	2,616,097.3	0.0
3	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (3)=(1)-(2)	216,691,825.5	190,814,479.7
225	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	0.0	5,916,667.0
225001	Үндсэн хөрөнгө худалдсаны гарз	0.0	5,916,667.0
4	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ҮР ДҮН (4)=(145-225)	0.0	-5,916,667.0
5	НИЙТ ҮР ДҮН (5)=(3)+(4)	216,691,825.5	184,897,812.6

2.3 Аудит хийсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

/төгрөгөөр/

Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	Тайлант оны гүйцэтгэл
1	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (1)	409,386,567.2	612,554,726.6
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	409,386,567.2	612,554,726.6
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	50,858,488.6	80,137,226.6
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	6,027,611.0	40,717,913.0
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	44,830,877.6	39,419,313.6
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	358,528,078.5	532,417,500.0
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	358,528,078.5	532,417,500.0
2	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН (2)	408,087,667.2	589,801,526.6
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	408,087,667.2	589,801,526.6
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	370,350,769.5	571,340,137.7
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	196,548,047.3	401,857,593.1
210101	Үндсэн цалин	153,550,216.8	287,640,163.9
210102	Нэмэгдэл	32,688,021.8	103,317,665.3
210104	Урамшуулал	10,309,808.7	10,899,764.0
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	26,849,871.2	46,074,351.2
210201	Тэтгэврийн даатгал	19,232,871.2	33,072,426.4
210202	Тэтгэмжийн даатгал	1,904,800.0	3,147,912.2
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	1,522,700.0	2,936,028.7
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	381,000.0	623,248.2
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	3,808,500.0	6,294,735.7
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	34,770,784.0	37,476,393.6
210301	Гэрэл, цахилгаан	3,905,048.0	3,103,921.6
210302	Түлш, халаалт	27,383,163.0	34,372,472.0
210303	Цэвэр, бохир ус	3,482,573.0	0.0
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	17,121,486.0	19,938,842.5
210401	Бичиг хэрэг	1,350,000.0	2,000,000.0
210402	Тээвэр, шатахуун	11,234,786.0	14,279,542.5
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	1,300,000.0	1,575,900.0
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	3,236,700.0	1,983,400.0
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	0.0	100,000.0
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	1,500,000.0	3,000,000.0
210604	Урсгал засвар	1,500,000.0	3,000,000.0
2107	Томилолт, зочны зардал	4,789,200.0	5,499,700.0
210702	Дотоод албан томилолт	4,789,200.0	5,499,700.0
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	38,630,016.0	16,545,000.0
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	37,556,700.0	15,825,000.0
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	500,000.0	0.0
210803	Даатгалын үйлчилгээ	200,000.0	200,000.0
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	373,316.0	300,000.0
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	0.0	220,000.0
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	50,141,365.0	40,948,257.3
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	50,037,365.0	40,948,257.3
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	104,000.0	0.0
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	37,736,897.6	18,461,388.9
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	25,708,393.0	2,000,000.0
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	1,000,000.0	0.0
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	23,792,100.0	0.0
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	916,293.0	2,000,000.0
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	9,412,407.3	16,461,388.9
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	9,412,407.3	16,461,388.9
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	2,616,097.3	0.0
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	2,616,097.3	0.0
3	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (3)=(1)-(2)	1,298,900.0	22,753,200.0

5	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (5)	1,299,100.0	22,753,200.0
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	1,299,100.0	22,753,200.0
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	1,299,100.0	22,753,200.0
222001	Тоног төхөөрөмж	0.0	676,700.0
225106	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	1,299,100.0	22,076,500.0
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	200.0	0.0

2.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

/төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Засгийн газрын хувь оролцооний нийт дүн
C01	2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	11,030,071.8	961,005,569.5
C02	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	-	-	-	-
C03	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	11,030,071.8	961,005,569.5
C04	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт	-	-	-	-
C05	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт	-	-	-	-
C06	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	-	-	-	-
C07	Тайлант үеийн үр дүн	-	-	219,991,825.5	219,991,825.5
C08	2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	231,021,897.3	1,180,997,395.0
D01	2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	231,021,897.3	1,180,997,395.0
D02	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	-	-	-	-
D03	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	231,021,897.3	1,180,997,395.0
D04	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт, бууралт	-	-	-	-
D05	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт, бууралт	-	-	-	-
D06	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	-	-	-	-
D07	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн зөрүү	-	-	-	-
D08	Тайлант үеийн үр дүн	-	-	184,897,812.6	184,897,812.6
D09	2022 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	719,419,322.5	230,556,175.2	415,919,709.9	1,365,895,207.6

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

/төгрөгөөр/

Эдийн засгийн ангилал	Үзүүлэлт	Тайлант оны	
		Батлагдсан төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
1	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.00	0.00
2	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	532,417,500.00	521,706,936.78
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	513,467,400.00	502,806,736.78
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	511,467,400.00	500,806,736.78
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	374,249,000.00	371,583,353.70
210101	Үндсэн цалин	319,903,400.00	284,436,502.14
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	0.00	0.00
210105	Гэрээт ажлын хөлс	0.00	0.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	46,780,900.00	42,751,247.02
210201	Тэтгэврийн даатгал	31,811,100.00	30,491,397.39
210202	Тэтгэмжийн даатгал	3,742,500.00	2,995,606.61
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	2,993,900.00	2,650,321.42
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	748,500.00	592,787.05
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	7,484,900.00	6,021,134.55
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	38,456,500.00	37,476,393.56

210301	Гэрэл, цахилгаан	3,833,700.00	3,103,921.56
210302	Түлш, халаалт	34,372,800.00	34,372,472.00
210304	Байрны түрээс	0.00	0.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	21,726,400.00	19,563,842.50
210401	Бичиг хэрэг	2,000,000.00	2,000,000.00
210402	Тээвэр, шатахуун	13,926,400.00	13,904,542.50
210404	Ном, хэвлэл	0.00	0.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	3,500,000.00	1,983,400.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	0.00	0.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	0.00	0.00
210604	Урсгал засвар	3,000,000.00	3,000,000.00
210701	Гадаад албан томилолт	0.00	0.00
210702	Дотоод албан томилолт	5,440,200.00	5,499,700.00
210703	Зочин төлөөлөгч хүлээн авах	219,200.00	0.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	16,595,200.00	15,940,000.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	15,220,000.00	15,220,000.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	648,000.00	0.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	200,000.00	200,000.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	300,000.00	300,000.00
210809	Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх, бэлтгэх	0.00	0.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	5,000,000.00	4,992,200.00
212201	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	0.00	0.00
213102	Засгийн газрын гадаад шилжүүлэг	0.00	0.00
213208	Хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажилласан албан хаагчдад төрөөс үзүүлэх дэмжлэг	0.00	0.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	2,000,000.00	2,000,000.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	18,950,100.00	18,900,200.00
221001	Их засвар	0.00	0.00
222001	Тоног төхөөрөмж	15,950,100.00	15,900,200.00
232001	Гадаадын төслийн зээлээс санхүүжих зээл	0.00	0.00
131008	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас санхүүжих	0.00	0.00
1320	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	532,417,500.00	528,467,400.00

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

/төгрөгөөр/

Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх он	Тайлант он
I	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	50,858,488.64	74,386,400.95
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	50,858,488.64	74,386,400.95
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	38,829,991.00	74,386,400.95
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	-	30,274,239.44
210101	Үндсэн цалин	-	3,203,661.71
210102	Нэмэгдэл	-	27,070,577.73
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	-	3,323,104.17
210201	Тэтгэврийн даатгал	-	2,581,029.00
210202	Тэтгэмжийн даатгал	-	152,305.62
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	-	285,707.24
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	-	30,461.13
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	-	273,601.18
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	3,482,573.00	-
210303	Цэвэр бохир ус	3,482,573.00	-
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	1,383,486.00	375,000.00
210402	Тээвэр, шатахуун	1,383,486.00	375,000.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	-	605,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	33,963,932.00	-

210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	33,859,932.00	-
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	104,000.00	-

3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь сумын Засаг даргын бодлого боловсруулж, шийдвэр гаргахад нь бүх талын дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх замаар төрийн үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай хүргэн төрийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, иргэдийн ажиллах амьдрах таатай орчин бүрдүүлэх, оновчтой бодлого зохицуулалтаар хангах замаар аймгийнхаа хөгжилд дэмжлэг үзүүлж чаддаг, цомхон чадварлаг, эцсийн үр дүнг эрхэмлэн дээдэлсэн төрийн албыг төлөвшүүлэх чиг үүрэг бүхий Төв аймгийн Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн харьяа байгууллага юм. Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь үйл ажиллагааныхаа чиглэлийг дараах байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд:

- Харьяалах нутаг дэвсгэрийнхээ эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн стратегийн төлөвлөлт, хөтөлбөр, төсөл зохиох, зохицуулах, хяналт шинжилгээ хийх, үнэлж дүгнэх, бодлогын удирдамжаар хангах,
- Засаг даргаас бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь зохион байгуулалт, эрх зүй, аж ахуйн талаар болон Тамгын газрын хэлтэс, албадын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах,
- Нутгийн захиргааны байгууллагыг чиглүүлэн удирдахад нь Засаг даргад туслах, Хурал, Засаг дарга, доод шатны нутгийн захиргааны байгууллагыг шаардлагатай мэдээллээр хангах, хууль тогтоомж, Засгийн газар, Хурал, Засаг даргын шийдвэрийг биелүүлэх үүрэг бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах, гүйцэтгэлд нь хяналт тавьж үр дүнг тооцох
- Тамгын газрын бичиг хэргийг хөтлөх, байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, санал, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах, төрийн захиргааны ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшүүлэх, тэдний ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгааг хангах ажлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд зохион байгуулах

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газар нь гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг 26 зорилт, хэрэгжүүлэх 94 арга хэмжээтэй баталснаас нийт 93,03 хувьтай дүгнэгдсэн байна.

3.2 Байгууллагын гадаад, дотоод орчин

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газар нь төсвийн шууд захирагчийн хувьд дараах хуулийн хүрээнд төсөв, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагааг эрхлэн гүйцэтгэж байна. Үүнд:

- Төсвийн тухай хууль
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль
- Шилэн дансны тухай хууль
- Монгол Улсын 2023 оны Төсвийн тухай хууль
- Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль
- Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль

Тайлант хугацаанд байгууллагын үйл ажиллагаа, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлд мөрддөг хууль тогтоомж болон бодлого чиглэлд өөрчлөлт ороогүй байна. Тус байгууллагын мөрдөж байгаа Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нь холбогдох хууль тогтоомж, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад нийцсэн, тус байгууллагын үйл ажиллагааны онцлогт тохирсон байна.

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж буй дотоод хяналтаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт үр нөлөөтэй байна.

Төлөвлөлтийн үе шатанд дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд туслалцаа авах шаардлагагүй гэж үзсэн.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газарт дотоод аудитын нэгж байхгүй ба Төв аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба нь дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг байна. Тамгын газрын даргын 2021 оны А/18 дугаар тушаалаар дотоод хяналт, шалгалтын зөвлөлийг 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй шинэчлэн баталж Засгийн газрын 2011 оны 311 дүгээр тогтоолын дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газарт аймгийн Засаг даргын дэргэдэх санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албаас 2022 оны санхүүгийн үйл ажиллагаа болон Баянжаргалан сумын өвс, тэжээлийн нөөц бүрдүүлэлт, түүний зарцуулалтын үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж 3,643.7 мянган төгрөгийн 1 зөвлөмж, 1,751.7 мянган төгрөгийн 1 төлбөрийн акт өгөгдсөн байна.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын 2023 оны санхүүгийн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд туслалцаа авах шаардлагагүй гэж үзлээ.

3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор дүгнэлтээ илэрхийлснээр санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газар нь 2023 оны санхүүгийн тайлан дахь ажил гүйлгээг аккрузал сууриар хөтөлж, нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн байна.

Тус байгууллагад өдөр тутам мөрдөгддөг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг байхгүй байна.

3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газар нь 2023 оны санхүүгийн тайлангаа Сангийн сайдын 2006 оны 388 дугаар тушаалаар баталсан “Төсөвт байгууллагад мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн дансны заавар”-ын дагуу бэлтгэсэн байна. Тайлант хугацаанд нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичигт өөрчлөлт ороогүй байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн санхүүгийн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 184,897.8 мянган төгрөгөөр буюу 15,7 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

/мянган төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт
А	1	2	3=2-1
Мөнгөн хөрөнгө	-	-	-
Авлага	2,300.0	7,293.7	4,993.7
Урьдчилгаа	-	-	-
Бараа материал	142,483.4	238,292.3	95,808.9
Үндсэн хөрөнгө	1,036,614.0	1,120,709.2	84,095.2
Нийт хөрөнгө	1,181,397.4	1,366,295.2	184,897.8
Өр төлбөр	400.0	400.0	-
Засгийн газрын хувь оролцоо /Эздийн өмч/	1,180,997.4	1,365,895.2	184,897.8
Өр төлбөр ба цэвэр хөрөнгө/өмчийн дүн	1,181,397.4	1,366,295.2	184,897.8

Дээрх хүснэгтээс харахад: Бараа материал дансны хувьд бичиг хэргийн материал

36,621,000.0 мянган төгрөг, аж ахуйн материал 27,022,150.0 мянган төгрөг, түлш, шатах тослох материал 1,184,250.0 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.

Авлага дансны хувьд урд оны үлдэгдэл 1,700.0 мянган төгрөг барагдаагүй байна. Тайлант онд Орон нутгийн хөгжлийн сангийн малын тоо толгойн албан татварын мөнгөөр малчдын зөвлөгөөнд эмэгтэй малчдад 950,0 төгрөгийн сарнай, Засаг даргын нөөц хөрөнгөнөөс аймгийн аварга малчдыг 400,00 төгрөгөөр шагнаж төсвийг зориулалт бусаар зарцуулсан Баянжаргалан сумын Засаг даргад 1,350.0 мянган төгрөгийн авлага үүсгэсэн бөгөөд Санхүү хяналт, дотоод аудитын албаны шалгалтаар 3,643.7 мянган төгрөгийн өвс тэжээлийн авлага үүсгэх зөвлөмж өгсний дагуу авлагын данс нэмэгдсэн байна.

Тайлант онд улсын төсвийн хөрөнгөөр 12,224.0 мянган төгрөгийн машин тоног төхөөрөмж, 6,853.0 мянган төгрөгийн тавилга эд хогшил, 3,000.0 мянган төгрөгийн программ хангамж худалдан авч, үнэ төлбөргүй хүлээн авсан 190,512.0 мянган төгрөгийн барилга байгууламж, орон сууц, 10,000.0 мянган төгрөгийн машин тоног төхөөрөмж, 20,500.0 мянган төгрөгийн бусад үндсэн хөрөнгө, 20,500.0 мянган төгрөгийн бусад үндсэн хөрөнгө хүлээн авч, үндсэн хөрөнгө данс нэмэгдсэн байна. Мөн 94,859.0 мянган төгрөгийн хөрөнгийг акталсан байна. Засгийн газрын оролцоо дансны үлдэгдэл 1,365,895.0 мянган төгрөг болж 184,898.0 төгрөгөөр өссөн нь тайлант үеийн үр дүнгээс шалтгаалжээ.

3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь тус хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.5.1 Төсвийн төлөвлөлт

Тус байгууллагын 2023 оны төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг орон нутгийн төсвөөс 384,008.0 мянган төгрөгөөр тооцон төлөвлөж дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газраас дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн төсвийн төслөөс 144,459.4 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 2023 оны урсгал зардлын төсвийг 528,467.4 мянган төгрөгөөр баталсан байна.

Энэ нь 2023 онд алба хаагчдын цалин шат дараатайгаар нэмэгдсэнээс шалтгаалан орон нутгийн төсвийн санхүүжилтийн хэмжээ нэмэгдсэн байна.

3.5.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант оны батлагдсан төсөв 528,917.5 мянган төгрөгөөс 1 удаа тодотгол хийж 528,467.4 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон байна. Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжсэн дүн 3,950.1 мянган төгрөг, Төсвийн захирагчийн хэрэгжүүлэх 2 хөтөлбөрийн 8 арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр 532,417.5 мянган төгрөгийн санхүүжилтийг авч бүрэн зарцуулсан байна. Тайлант хугацааны төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 521,706.9 мянган төгрөг буюу 93,6 хувьтай байна.

Хүснэгт 2. Хөтөлбөр, арга хэмжээний төлөвлөгөө, гүйцэтгэл

/мянган төгрөгөөр/

д/д	Хөтөлбөр, арга хэмжээ	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Биелэлт
1	70106/80101 Үндсэн үйл ажиллагааны зардал	385,685.7	379,922.4	5,763.3	98.5%
2	70106/80103 Гэрээгээр гүйцэтгүүлэх ажил, үйлчилгээ	51,881.4	51,135.5	745.9	98.6%
3	70106/80106 Баг, хорооны үйл ажиллагааны зардал	60,400.3	57,773.2	2,627.1	95.6%
4	70106/80802 Ажил олгогчоос олгох тэтгэмж урамшуулал	2,000.0	2,000.0	0.0	100.0%
5	70106/80918 Бусад	18,950.1	18,900.2	49.9	99.7%

6	70106/81102 Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	5,000.0	4,992.2	7.8	99.8%
7	71411/82801 Улсын их баяр наадам	5,000.0	5,000.0	0.0	100.0%
8	71411/82212 Хур хог хаягдал, орчны бохирдлыг	3,500.0	1,983.4	1,516.0	56.7%
	ДҮН	532,417.50	521,706.90		93.6%

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

3.5.3 Нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т “нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна” гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын нэмэлт санхүүжилтийн дансанд дээд шатны захирагчаас орон нутгийн нэмэгдэл цалинд олгох санхүүжилт 34,700.6 мянган төгрөг, өвс тэжээлийн орлого 18,205.7 мянган төгрөг, нийгмийн хариуцлагын гэрээ, хандиваар 7,500.0 мянган төгрөг, ус, картын орлого 11,500.0 мянган төгрөг, дээд газраас шилжиж орж ирсэн 8,230.9 мянган төгрөгийн орлого орсон байна. Үүнээс орон нутгийн нэмэгдэл цалинд 33,597.3 мянган төгрөг, шатахуунд 375.0 мянган төгрөг, бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамжид 605.0 мянган төгрөг, бараа үйлчилгээний бусад зардалд 39,809.1 мянган төгрөг нийт 74,386.4 мянган төгрөгийг зарцуулж 5,750.8 мянган төгрөгийг төвлөрүүлсэн байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

3.5.4 Төсөл хөтөлбөрийн үе шат, хүрэх үр дүн

Тус төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт 2 хөтөлбөрийн 6 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна.

Хүснэгт 3. Төсөл хөтөлбөрийн арга хэмжээний хүрэх үр дүн, биелэлт

№	Хөтөлбөр	Хэрэгжих хугацаа	Хүрэх үр дүн	Хэрэгжилтийн явц	/мянган төгрөгөөр/	
					Зарцуулах төсөв	Зарцуулсан
1	70106/ орон нутгийн гүйцэтгэх засаглалын удирдлага	2023.01.01-2023.12.31	Байгууллагын хэвийн үйл ажиллагааг хангах	98.7%	523,917.50	514,723.50
2	71411/Хүрээлэн буй орчны бодлого удирдлага	2023.01.01-2023.12.31	хэвийн үйл ажиллагааг хангах	78.3%	8,500.00	6,983.40

3.5.5 Худалдан авах ажиллагааны гүйцэтгэл

Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөг гаргаж тушаалаар тусад нь баталгаажуулаагүй ба Баянжаргалан сумын Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2023 оны худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөг 2023 оны 01 дүгээр сарын 30-ны өдрийн А/119 тоот захирамжаар баталсан байна.

Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь тайлант онд ТЕЗ-ийн худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөнд багтсан 13,500.0 мянган төгрөгийн бичиг хэргийн материал, урсгал засварын материал, хог хаягдал зайлуулах, баяр наадмын зардлыг шууд худалдан авалт хийсэн. Шатахуун худалдан авах ажиллагааг тендер шалгаруулалтын онцгой журмаар зохион байгуулсан ба гүйцэтгэгчээр НИК ХК шалгарч гэрээ байгуулах эрх олгон барааг худалдан авч ажилласан.

Түлш халаалтыг Өв Баян Улаан ХХК, гэрэл цахилгааныг УБЦТС нийлүүлсэн байна.

Ай Ти Зон ХХК-аас ерөнхий гэрээгээр 5,840.0 мянган төгрөгийн зөөврийн компьютерыг тоног төхөөрөмж (222001) зардлаас худалдан авсан ба Өнө тэгш арвижих ХХК, Майтеч ХХК, Пүүл скель ХХК, Ухаалаг засаглал ХХК, Ай Ти Зон ХХК, Баясгалант төв ХХК-аас 10,620.0 мянган төгрөгийн тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшил, программ, бараа материалыг тоног төхөөрөмж (222001), бусад хөрөнгө (223001) зардлуудаас тус тус шууд худалдан авалт хийсэн байна.

4. АУДИТЫН ТАЙЛАН

4.1 Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргана.” гэж заасны дагуу Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайланг танилцуулж байна.

Аудитын тайланд аудит хийгдэх байгууллага, түүний орчин, аудитад хамааралтай дотоод хяналт, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, аудитаар илрүүлсэн буруу илэрхийлэл, түүнийг шийдвэрлэсэн байдал, дараагийн аудитаар анхаарах асуудал болон аудиторын дүгнэлт, дүгнэлтийн үндэслэлийг хураангуйлан толилуулав.

Аудитыг Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газрын аудитор Б.Адъяасүрэн гүйцэтгэж, хяналтыг аудитын менежер О.Амаржаргал, дарга, тэргүүлэх аудитор Ц.Хишигжаргал нар тус тус хэрэгжүүлсэн.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын 2023 оны санхүүгийн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2024 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 06/07 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн байна.

4.2 Материаллаг байдал

Төлөвлөлтийн болон гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын Тамгын газрын 2022 оны баталсан төсвийн нийт орлогыг сонгож, материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэл “Дунд” гэж үнэлэн материаллаг байдлын түвшнийг 1,5 хувиар тогтоов.

Төлөвлөлтийн материаллаг байдлыг Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын батлагдсан 2022 оны үр дүнгийн тайлангийн нийт орлого 744,756.3 мянган төгрөгөөс 1,5 хувиар буюу 11,171.3 мянган төгрөгөөр, гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг төлөвлөлтийн материаллаг байдлын 75 хувиар буюу 8,378.5 мянган төгрөгөөр тогтоосныг аудитын явцад дахин хянаж шинэчлэн тогтоох шаардлагагүй гэж үзсэн.

4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт

Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газарт авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ байхгүй байна.

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайланд өгөх аудиторын дүгнэлтээс тусад нь салгах хэрэгтэй гэж заасан байна.

4.4 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайланд өгөх аудиторын дүгнэлтээс тусад нь салгах хэрэгтэй гэж заасан байна.

4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд холбогдох мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтийг шалгахад нийт мэдээлбэл зохих 165 мэдээллээс 3 мэдээллийг хугацаа хоцроож, 162 мэдээллийг хуулийн хугацаанд мэдээлсэн байна. Үүнд: цалингийн зардлаас бусад 5 сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 21 орлогын, 12 зарлагын мөнгөн гүйлгээг болон өмч хөрөнгө, мөнгө зарцуулах 3 шийдвэрийг хуулийн хугацаанд байршуулж мэдээлсэн ба төсөв зарцуулах 11 шийдвэр, тендерт шалгарсан оролцогчийн талаарх товч мэдээлэл цэсэд 1 мэдээллийг мэдээлээгүй байна.

4.4.2 Бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд

Тус байгууллагад бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд шийдвэрлэх алдаа, зөрчилтэй асуудал гараагүй байна.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай нийцсэн гэж дүгнэлээ.

4.5 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

4.5.1 Завсрын аудитын талаар

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын эхний хагас жилийн байдлаарх санхүүгийн тайланд завсрын аудит хийгдээгүй.

4.5.2 Өмнөх аудитын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүн

Тус байгууллага нь 2022 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар 2 зөвлөмж, 3 албан шаардлага өгөгдсөнийг 100 хувь хэрэгжүүлэн, биелэлтийг 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр 05/159 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн байна.

Хүснэгт 4 Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт

/мянган төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Өмнөх аудитын үзүүлэлт		Биелэлт		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Акт					
Албан шаардлага	3	32.350.7	3	32.350.7	100%
Зөвлөмж	2	12,702.0	2	12,702.0	100%
Нийт дүн	5	45.052.7	5	45.052.7	100%

4.6 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

Төв аймгийн Баянжаргалан сумын Засаг даргын тамгын газрын дараагийн аудитаар анхаарал татахуйц асуудал байхгүй.

5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ

Залруулсан алдаа

Аудитаар нийт 130,168.1 мянган төгрөгийн алдаа¹ илэрснээс аудитын явцад 130,168.1 мянган төгрөгийн алдааг залрууллаа. Үүнд:

1. Мөнгөн гүйлгээний журналаар нэг удаагийн тэтгэмж 1,000.0 мянган төгрөгийн гүйлгээг тооцооны дансаар дамжуулалгүйгээр зардлаар хаасан. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.3-т “холбогдох олон улсын стандарт, эрх бүхий төрийн байгууллагаас баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт, журам, заавар, энэ хуулийн 5.1.3-д жинхэнэ хэрэгжилтийн зарчмыг баримтлан нягтлан бодох бүртгэл хөтөлнө” гэж заасныг болон санхүүгийн тайлангийн “тохиолдсон байх”, “нийцсэн бөгөөд зохистой байх” гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2-т “Нягтлан бодох бүртгэлийн алдааг алдаа гарсан үеийн санхүүгийн тайланд тусгах замаар залруулна” гэсэн заалтын дагуу гүйцэтгэлийн үе шатанд залруулга хийгдсэн.

2. ТӨАБЖСЗДТГ/202301002 дугаартай 362,427.0 мянган төгрөгийн тендер шалгаруулалтын үр дүнг болон цалингийн зардлаас бусад 5 сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий орлогын 244,973.2 мянган төгрөгийн гүйлгээг шилэн дансны цахим системд мэдээлээгүй байна. Энэ шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.3-д “Тендерт шалгарсан болон шалгараагүй оролцогчийн талаарх товч мэдээллийг долоо хоногийн дотор мэдээлнэ”, 6 дугаар зүйлийн 6.4.5-д “Цалингийн зардлаас бусад 5 сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий зарлагын мөнгөн гүйлгээг долоо хоногийн дотор мэдээлнэ” гэж заасныг тус тус зөрчиж байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2-т “Нягтлан бодох бүртгэлийн алдааг алдаа гарсан үеийн санхүүгийн тайланд тусгах замаар залруулна” гэсэн заалтын дагуу гүйцэтгэлийн үе шатанд залруулга хийгдсэн.

3. Үр дүнгийн тайланд орлого болон үнэ төлбөргүй хүлээн авсан бараа материал, үндсэн хөрөнгийг Э-тайлантай зөрүүтэй тайлагнасан байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.3-т “холбогдох олон улсын стандарт, эрх бүхий төрийн байгууллагаас баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт, журам, заавар, энэ хуулийн 5.1.3-д жинхэнэ хэрэгжилтийн зарчмыг баримтлан нягтлан бодох бүртгэл хөтөлнө” гэж заасныг болон санхүүгийн тайлангийн “тохиолдсон байх”, “нийцсэн бөгөөд зохистой байх” гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2-т “Нягтлан бодох бүртгэлийн алдааг алдаа гарсан үеийн санхүүгийн тайланд тусгах замаар залруулна” гэсэн заалтын дагуу гүйцэтгэлийн үе шатанд залруулга хийгдсэн.

5.1 Төлбөрийн акт

1. Улс төрийн албан хаагчдад орон нутгийн нэмэгдэл цалин олгосон.

Илрүүлэлт: Төв аймгийн Засаг даргын 2023 оны 01 дүгээр сарын 20-ний өдрийн Б/02 тоот захирамж, Баянжаргалан сумын Засаг даргын 2023 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдрийн А/18 захирамжийг үндэслэн сумын Улс төрийн 5 албан хаагчид орон нутгийн нэмэгдэл 9,403.6 мянган төгрөг олгосон зөрчил илэрлээ. Энэ нь Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.17-д “Захиргааны албан тушаал эрхэлдэг төрийн албан хаагчид орон нутгийн нэмэгдэл олгож болно”, Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5-д “Хариуцлагатай байх”, Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.3-т “хууль тогтоомжид зааснаас өөр хэлбэрээр тэтгэмж, шагнал, урамшуулал, дэмжлэг олгох”,

¹ Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулах, буруу тусган илэрхийлэх, үүнд, математик үйлдлийн алдаа, НББ-ийн бодлогыг мөрдөхөд гарсан алдаа, бодит байдлыг буруу тайлбарласан /буруу ойлгосон/, хайнга хандсан /мартсан, тэмдэглээгүй орхисон/,

Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д “Нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулах үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын гүйцэтгэх удирдлага хүлээнэ”, 20 дугаар зүйлийн 20.2.5-д “дансны өглөг, авлага ба төлбөрийн тооцоог хянах, ажил, гүйлгээг гарахаас нь өмнө хянан, баталгаажуулах”, Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 489 дүгээр “Тогтоолд нэмэлт оруулж, тогтоолын хавсралтад нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай” тогтоол, 2018 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдрийн 382 дугаар “Журам батлах тухай” тогтоол болон санхүүгийн тайлангийн аудитын “нийцсэн бөгөөд зохистой байх”, “эрх ба үүрэг” гэсэн батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2 дахь заалт болон МУЕА-ын 2020 оны А/95 дугаар тушаалаар батлагдсан “Албан шаардлага өгөх, төлбөрийн акт тогтоох журам”-ын 4.2.3.8-д “Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2-т заасан бусад нөхцөл байдал үүссэн” бол төлбөрийн акт тогтоох гэсэн дагуу шийдвэрлэв.

5.2 Албан шаардлага

1. Хөрөнгийн тооллого хийгээгүй.

Илрүүлэлт: Хөрөнгийн тооллого явуулах ажлын хэсэг томилсон тушаалыг А/06, А/09, А/17 дугаартай тус тус гарсан боловч тооллогын ажлын хэсэг (дарга) тооллогыг бүрэн хийж тооцоо бодоогүй тушаалаар ногдуулсан албан үүргээ хэрэгжүүлээгүй, хариуцлагагүй ажилласан. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5 “Хариуцлагатай байх”, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3 “Төрийн өмчийн хөрөнгө, төлбөр тооцооны тооллогыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль, бусад хуульд заасан хугацаанд болон зайлшгүй шаардлагатай үед хийнэ”, 20 дугаар зүйлийн 20.2.6 “Эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны тооллого хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэгч, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдэгдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах”, Сангийн сайдын 2017 оны 347 тоот тушаалын 3.8 “Эд хөрөнгийн тооллогын бүртгэл”-д заасныг болон санхүүгийн тайлангийн “иж бүрэн байх” “оршин байх” гэсэн батламж мэдэгдлийг хангаагүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Монгол Улсын Төрийн аудитын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.1 “Энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан этгээд, хүчин төгөлдөр болсон албан шаардлага, төлбөрийн актыг хугацаанд нь биелүүлээгүй, аудитын үйл ажиллагаанд саад учруулсан, санхүүгийн тайлангийн аудитаар сөрөг дүгнэлт авсан, хуулиар хориглосон үйл ажиллагаа явуулсан, албан үүргээ биелүүлээгүй, албан тушаалын бүрэн эрхээ хэтрүүлсэн нь аудитаар илэрсэн бол тухайн албан хаагчид сахилгын шийтгэл ногдуулах үндэслэл болно” гэсэн заалтын дагуу хариуцлага тооцуулах албан шаардлага хүргүүлэв.

5.3 Зөвлөмж

Цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлын дарааллаар эрэмбэлэн харуулав. Үүнд:

1. Арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Баянжаргалан сумын ЗДТГ-ын 2022 оны авлагын үлдэгдэл 2,300.0 мянган төгрөг барагдаагүй байна. Мөн тайлант онд нэмж 4,993.7 мянган төгрөгийн авлага үүссэн ба авлагын үлдэгдэл нийт 7,293.7 мянган төгрөг байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5 “Хариуцлагатай байх”, 6 дугаар зүйлийн 6.4.8 “Төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх” гэж заасныг болон санхүүгийн тайлангийн аудитын “эрх ба үүрэг”, “нийцсэн бөгөөд зохистой байх” гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Авлагыг барагдуулах зөвлөмж өгөв.

2. Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Баянжаргалан сумын ЗДТГ-ын биет бус хөрөнгийн бүртгэлд 3 газар, Газрын харилцаа барилга, хот байгуулалтын газраас ирүүлсэн газрын бүртгэлд 21 газар бүртгэлтэй байгаа бөгөөд бүртгэгдсэн газрын тоо болон үнэлгээний дүн тус тус зөрүүтэй байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5-д “хариуцлагатай байх”, Газрын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 “Газрыг Монгол Улсын 18 насанд хүрсэн иргэн /цаашид "иргэн" гэх/, аж ахуйн нэгж, байгууллага энэ хуульд заасны дагуу эзэмшиж ашиглана”, 23 дугаар зүйлийн 23.3.9 “Аймаг нийслэлийн газрын алба нь газар эзэмших, ашиглах эрхийг Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 28.1-д заасан журмын дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх эрхтэй”, 23 дугаар зүйлийн 23.4.3 “Сумын газрын даамал, дүүргийн газрын алба нь эзэмшил, ашиглалтад олгогдсон газрын хэмжээ заагийг газар дээр нь тэмдэгжүүлж, координатжуулах, тэдгээрийн кадастрын зургийг үйлдэж, газрын улсын бүртгэлд бүртгэх эрхтэй”, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.4-д “үнэн зөв байх зарчим” гэсэн заалттай нийцэхгүйгээс гадна санхүүгийн тайлангийн “Эрх ба үүрэг”, “иж бүрэн байх” батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Газрын харилцаа барилга хот байгуулалтын газартай тооцоо нийлэх, зөрчлийг арилгах зөвлөмж өгөв.

Дээрх зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.5-д заасан хугацаанд ирүүлж, биелэлтийг 2024 оны 6 дугаар сарын 14-ний өдрийн дотор Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газарт ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ

Санхүүгийн тайлангийн аудитын алдааны нэгтгэл

/мянган төгрөгөөр/

Алдааны товч утга	Нийт алдаа		Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулсан		Буруу тусган илэрхийлсэн		Үүнээс				Зөвлөмж	
							Залруулсан		Залруулаагүй			
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Тайлагналтай холбоотой алдаа	3	130,168.10			3	130,168.10	3	130,168.10				
Дүн	3	130,168.10			3	130,168.10	3	130,168.10				

Санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчлийн нэгтгэл

/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж		Үүнээс		Хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн асуудал	
									Хариуцлага тооцуулах албан шаардлага			
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Улс төрийн албан хаагчид орон нутгийн нэмэгдэл цалин олгосон.	1	9,403.6	1	9,403.6	-	-	-	-	-	-	-	-
Хөрөнгийн тооллого хийх албан үүргээ	1	1,756,501.9	-	-	1	1,756,501.9	-	-	-	-	-	-

хэрэгжүүлээгүй хариуцлагагүй ажилласан ажилтнуудад хариуцлага тооцуулах.												
Авлага өссөн.	1	7,293.7	-	-	-	-	1	7,293.7	-	-	-	-
Дүн	3	1,773,199.1	1	9,403.6	1	1,756,501.9	1	7,293.7	-	-	-	-

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс					
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Газрын тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой зөрчил								
Баянжаргалан сумын ЗДТГ-ын биет бус хөрөнгийн бүртгэлд 3 газар, ГХБХБГ-аас ирүүлсэн газрын бүртгэлд 21 газар бүртгэлтэй байгаа бөгөөд бүртгэгдсэн газрын тоо болон үнэлгээний дүн тус тус зөрүүтэй байна.	1	-					1	-
Дүн	1	-					1	-

Монгол улс, Төв аймаг, Зуунмод сум
6 дугаар баг, Төрийн захиргааны 2 байр
Утас: +976 70272582, +976 70273204
И –мэйл: tuv@audit.gov.mn, Вебсайт: www.audit.mn